

Et hedersminne frem i lyset.

Av byarkivar Arne Skivenes

På Byarkivets lesesal kan man nå beundre en gammel minnetavle vedrørende byens første arkivlokaler (se forsiden). Teksten lyder:

"Den værdige Borger, forhen værende Stadshauptman S.T. Hr. Major Lauritz H. Nicolaysen, Der udi Aaret 1792 paa Egen Bekostning har repareret denne forfaldne Stadsport, tillige inrettet disse tvende Værelser, til bestandige Archiver for Stiftet og Byen, og derved udmærket sig, som den første av Byens formuende Borgere der frivillig har ydet til Byens Nytte, Ham opsættes dette Æreminde, af Bergens nuværende Borgerskabets Repræsentanter,

G.I.Cappe. I.D.Stalbom. F.L.Konow. C.Jordan. H.Tank. C.Meltzer. K.Holtermann. T.Ericksen."

Saken startet i november 1791, da tidligere Stadshauptmann Lauritz Holthe Nicolaysen tilbød seg på egen bekostning å sette Stadsporten i stand: "ej allene paatage sig Møyen og Tilsynet med Stads Portens Reparation, men endog af egen Cassa uden mindste Udgift for Byen besørge samme, naar Han i alle Deele maatte overlades frie Raadighed over Arbeidets Bestyrelse".

Borgerrepresentantene og Magistraten mente dette var "et saa udmærket Beviis paa denne Hædersmands værdige Tænkemaade, at det vilde være Uskiønsomhed om hans frie Raadighed over Arbeidets Bestyrelse i nogen Maade maatte indskrænkes".

Borgerrepresentantene antydte også at dette "ligesaa prisværdigt som ualmindeligt Exempel maatte anledige flere formuende Borgere til værdig Efterfølgelse.-"

Ja, ikke nok med det: "vi anser denne Gierning, saa Ædel, at vi ville opteigne den i den udødelige Meyers Skrifter, for at bevare denne Erindring for Efterslegten.-"

Det har tidligere vært antatt at det var Nicolaysens hensikt å innrede Stadsporten til arkivlokaler. Nærmere studier av korrespondansen viser at dette ikke er tilfelle. Opprinnelig var det kun en utvendig reparasjon det var snakk om. I februar 1792 tar han et nytt initiativ, han vil også bekoste en innvendig reparasjon: "Har han desuden endvidere udladt sig med, at vilde lade indrette den øverste Etage paa Stads Porten til 2de Værelser ifald de kunde være Byen nyttige."

Ideen om å plassere byens arkiver her er derimot borgerrepresentanternes egen: "I den Anledning, og da saavel det Høye Stift, som og den Høy Respective Magistrat ingen beqvemme Stæder have til Archivernes Bevarelse, og dette, saavel i Jldbrands, som andre Tilfælder, synes at være i alle henseende dertilpassende...." Om ikke Stiftet eller Magistraten har innvendinger, bør det bli så. Og slik ble det.

Reparasjonen var ferdig i januar 1793. 16. januar skrev borgerrepresentantene til Nicolaysen og fortalte med voldsomme takksigelser om minnetavlen. 23. januar kom det et bestyrtet svar fra Nicolaysen: "Det fornøyer mig, at Arbeidet, og indretningen har nødt Deres bifald. Men DHrrer, Hvorfor har De paaført sig en unyttig Bekostning.- De har jo forhen over øst mig med Deres Høflige Breve, og nu atter med et Ærestegn, og udtrykke, som denne gierning ikke fortæner.- " Til slutt skriver han at "De omtalte og mig anviste mangler, til at indtage en friskere Luft paa archiverne skal ieg besørge forferdiget.-"

Istandsettelsen av Stadsporten til arkivmagasiner var et stort fremskritt, men allerede i den sist siterte setningen ligger kimen til de kommende tiårs bekymringer: dårlig ventilasjon.

Så lenge var Stadsporten byens arkivlokaler at navnet Stadsportarkivet festnet seg på det materialet som ble oppbevart det. Men dette er behandlet i en annen artikkel i dette bladet.

(Fra Byarken nr. 2 1993)

Utskrift av den aktuelle korrespondansen:

28.11.1791. Fra Magistraten til de eligerede:

Over vedlagde Hr. Major Nicolajsens ædelmodige Tilbud, at ville ej allene paatage sig Møyen og Tilsynet med Stads Portens Reparation, men endog af egen Cassa uden mindste Udgift for Byen besørge samme, naar Han i alle Deele maatte overlades frie Raadighed over Arbeidets Bestyrelse, ville De Høystærede herer behagelig afgive os Deres gode Betænkning.-

Bergens Raadstue den 28de Novembr. 1791

(527:C:9 fol 50 forfra)

30.11.1791. De eligerede til Magistraten:

Ved at tilbagesende indlagde Hr Major Nicolajsens Skrivelse af 28de November, hvorpaa udj høystærede af s:d: den af os forlangte Betænkning saaledes ærbødigst afgives.-

Herr Major Nicolajsens ædelmodige Tilbud er ey alleene at paatage sig Møyen og Tilsynet med Stadsporens reparation, men end meere, uden mindste Udgift for Byen, at besørge samme istandsat, bliver et saa udmærket Beviis paa denne Hædersmands værdige Tænkemaade, at det vilde være Uskiønsomhed om hans frie Raadighed over Arbeidets Bestyrelse i nogen Maade maatte indskrænkes.

Paa Byens Vegne erkiende Vi ey alleene Dette Ædelmodige Tilbud, men ønske og at alt des angaaende bliver overladt til Hr. Majorens frie raadighed, da vi ere overbevioste om, at Udførelsen deraf vil ligne Hans forrige og os ey ubekjendte gode Handlinger der stedse have haft Byens Velfærd til Formaal, og ønsker at ligesaa prisværdigt som ualmindeligt Exempel maatte anledige flere formuende Borgere til værdig Efterfølgelse.-

Byens, Medborgernes, og egen ærbødige Taksigelse ombede vi Hr Majoren formeldet, med tilkiendegivende, at vi anser denne Gierning, saa Ædel, at vi ville opteigne den i den udødelige Meyers Skrifter, for at bevare denne Erindring for Efterslegten.-

Bergen den 30te November 1791.-

(527:C9:fol 102 bakfra)

04.02.1792. De eligerede til Magistraten:

For uden at /; S:T: :/ Hr. Major Nicolajsen paa en Maade der alde-

les udmærker Hans værdige Tænkemaade, fortrinlig (?) for andre formuende Medborgere, har vedtaget Jstandsættelsen af Byens forfaldne Stads Port; Har han desuden endvi-

dere udladt sig med, at vilde lade indrette den øverste Etage paa Stads Porten til 2de Værelser ifald de kunde være Byen nyttige. I den Anledning, og da saavel det Høye Stift, som og den Høy Respective Magistrat ingen beqvemme Stæder have til Archivernes Bevarelse, og dette, saavel i

Jlde-

brands, som andre Tilfælder, synes at være i alle henseende dertilpassende, saa have vi ej vildet efterlede(?), at

tilkien-

degive Den Høy Respective Magistrat Hr Majorens gode Forsætt, med Anmodning saadan Det Høye Stift at forestille, og ifald den Jndretning biefaldes, saadant Herr Majoren at tilkiendegive.-

Bergen den 4de Februarii 1792

16.01.1793. De eligerede til Nicolaysen:

For den ligesaa smukke, som Bekostelige Istandsættelse, af Bergens Byes forfaldne Stadsport, tilligemed de der ovenpaa vel indrettede Tvende Værelser til bestandige Arkiver, saavel for Stiftet som Magistraten, der ved Deres Velbyrdighed frivillig er bleven bekostet derfor(?) aflægge vi paa Byens Vegne vor forbindtligste Taksigelse.-

Til Erindring for Eftertiiden om denne vores værdige Gierning, som og til Beviis paa vor Erkiendelse derfor, have vi på Egen Bekostning ladet forfærdige Et Æreminde, der paa Øvreværelset er anbragt.-

Endskiønt vi uden Tilladelse derpaa have anmeldt Deres Velbyrdigheds ærede Navn, saa haabe vi dog at denne Frihed ej ilde optages.-

Bergen den 16de Januari 1793.

(527:C:;):fol 137a-b bakfra)

23.01.1793. Fra Nicolaysen til de eligerede:

Mine Herrers Høystærede Brev af 16. Hujus, har ieg imodtaget og med Undseelse Læst.-

Stads Portens Reparation, og de der indrettede 2de archiver, har

ieg jo frivillig tilbudt mig paa egen Bekostning at istandsætte.

Det fornøyer mig, at Arbeidet, og indretningen har nødt Deres bifald. Med DHrrer, Hvorfor har De paaført sig en unyttig Bekostning.- De har jo forhen over øst mig med Deres Høflige Breve, og nu atter med et Ærestegn, og udtrykke, som denne gierning ikke fortienet.- Jeg forsikrer Dem, at bemelte Arbeid ej var foretaget i hensigt til Belønning af noget Æres Tegns fortieneste.- De omtalte og mig anviste mangler, til at indtage en friskere Luft paa archiverne skal ieg besorge forferdiget.- MHrrers Artighed, Erkiender ieg, med forbintlign Taksigelse

Bergen den 23die Januarii 1793

Lauritz H: Nicolajsen

(527:C9:fol69)